

در میدان رقابت های قدرت های جهانی در جنوب صحرا، نقش اسرائیل و تأثیرات ژئوپلیتیک آن بر آینده آفریقا چیست؟

بازی عبرانی هادر جنوب صحرا

زهره صمصامی

کشورهای جنوب آفریقا به دلیل فراوانی منابع طبیعی، رشد اقتصادی و موقعیت استراتژیک، نقش مهمی در اقتصاد جهانی و سیاست بین المللی ایفا می کنند. علاوه بر این، دروازه ای برای دسترسی به بازارهای قاره آفریقا هستند که یکی از سریع ترین نرخ های رشد اقتصادی را دارد. نقش مهمشان در شکل دهی نظم جهانی و عضویت در گروه های بین المللی مانند «بریکس» و تضمین امنیت انرژی و تجارت جهانی از منظر ژئوپلیتیک، آن ها را به طعمه دندان گیری برای دندان تیز استکبار جهانی تبدیل کرده است.

آفریقا صفحه شطرنج ساکنان تل آویو

رژیم صهیونیستی با نگاهی استراتژیک به آفریقا، این قاره رانه تنها به عنوان فرصتی برای رشد اقتصادی، بلکه به عنوان صحنه ای برای افزایش نفوذ سیاسی و امنیتی خود می بیند. آفریقا با منابع طبیعی غنی، بازارهای درحال رشد و چالش های متعدد، بستری ایده آل برای اسرائیل است تا فناوری های پیشرفته خود را به نمایش بگذارد. از سیستم های آبیاری هوشمند تا انرژی خورشیدی و راه حل های امنیت سایبری، اسرائیل با ارائه راهکارهای نوآورانه، خود را به عنوان شریکی قابل اعتماد برای کشورهای آفریقایی معرفی می کند. این همکاری ها نه تنها به توسعه پایدار آفریقا کمک می کند، بلکه درآمدزایی قابل توجهی نیز برای اسرائیل به همراه دارند. اما منافع اسرائیل تنها به اقتصاد محدود نمی شود. آنها با همکاری های امنیتی و نظامی، جای پای خود را در آفریقا محکم می کنند. آموزش نیروهای نظامی، فروش تجهیزات دفاعی و ارائه مشاوره های امنیتی، اسرائیل را به شریکی حیاتی برای کشورهای آفریقایی تبدیل کرده است. این روابط امنیتی نه تنها نفوذ اسرائیل را افزایش می دهد، بلکه اتحاد های سیاسی ارزشمندی نیز برای آن ایجاد می کند.

به علاوه، اسرائیل با استفاده از «دیپلماسی عمومی»، تصویری مثبت از خود در آفریقا ساخته است. با ارائه برنامه های آموزشی، کمک های بشردوستانه و تبادلات فرهنگی، قلب های بسیاری را در این قاره به دست آورده است. این تلاش ها باعث شده تا اسرائیل در مجامع بین المللی، به ویژه در سازمان ملل، حمایت بیشتری از کشورهای آفریقایی دریافت کند.

از دیپلماسی تا فناوری؛ رابطه پنهان نیجریه و اسرائیل

سال ۱۹۶۰، هم زمان با استقلال نیجریه تا ۱۹۷۰، اسرائیل با اعزام صدها متخصص و داوطلب اسرائیلی در زمینه های کشاورزی، آموزش، پزشکی و فناوری به نیجریه، نقش مهمی در توسعه این کشور ایفا کرد. برای مثال، «موشه جری» بیت هالزی، اولین مربی فوتبال نیجریه پس از استقلال، اسرائیلی ای بود که به تقویت روابط فرهنگی بین دو کشور کمک کرد.

بیش از پنجاه شرکت اسرائیلی در زمینه های ساخت و ساز و زیرساخت ها برای مثال (Shikun & Binui)، فناوری پیشرفته، ارتباطات و فناوری اطلاعات، کشاورزی و مدیریت آب مثل (Netafim) در نیجریه فعالیت می کنند. در سال های اخیر، نیجریه که با دارا بودن بزرگ ترین ذخایر نفت آفریقا نقش کلیدی در بازار جهانی انرژی و اقتصاد بازی می کند، به بزرگ ترین شریک تجاری اسرائیل در آفریقا تبدیل شده و میزان تبادلات دو طرف به بیش از چند میلیارد دلار در سال می رسد. همچنین رژیم اسرائیل در زمینه های امنیتی، در مقابل تهدیدات گروه های تروریستی «بوکوحرام» (در غرب آفریقا)، تکیه گاه نیجریه بوده است.

اتحاد در سایه چالش ها؛

پشت پرده روابط اتیوپی و اسرائیل

سرنخ این رابطه در دهه ۱۹۵۰ میلادی است. سال ۱۹۵۶، اسرائیل کنسولگری خود را در اتیوپی افتتاح کرد و

یک سال بعد، نمایندگی دیپلماتیک خود را در آدیس آبابا تأسیس کرد. در آغاز رژیم اسرائیل یکی از معتبرترین تأمین کنندگان کمک نظامی به اتیوپی بوده و از دولت های مختلف این کشور در طول جنگ استقلال اریتره پشتیبانی کرده است، سپس اتیوپی به یکی از شرکای کلیدی اسرائیل در قاره آفریقا تبدیل شده است. جامعه یهودیان اتیوپی یکی از قدیمی ترین جوامع یهودی در جهان است؛ یکی از جنبه های مهم روابط دو کشور، مهاجرت یهودیان اتیوپیایی به اسرائیل است که در طول دهه ها، برنامه هایی مانند «عملیات موسی» (۱۹۸۴) و «عملیات سلیمان» (۱۹۹۱) برای انتقال آن ها به اسرائیل صورت گرفته است. این مهاجران که به «فالاشا» معروف اند، اکنون بخشی از جامعه اسرائیل را تشکیل می دهند. در سال های اخیر، در پی همکاری های اقتصادی و نظامی بین دو کشور، اسرائیل در پروژه های زیرساختی و کشاورزی در اتیوپی سرمایه گذاری کرده است. برای مثال، شرکت (IL) از سال ۲۰۱۹ به منظور توسعه اکوسیستم کشاورزی اتیوپی با استفاده از فناوری های نوآورانه شرکت های اسرائیلی و ذی نفعان، تأسیس شده است. با این حال، روابط دو کشور با چالش هایی نیز مواجه بوده است. برای مثال، نقش اسرائیل در ساخت «سد النهمه» در اتیوپی باعث تنش هایی در روابط این کشور با مصر و سودان شده است.

همگرایی در توسعه و امنیت؛ اوگاندا و اسرائیل

همکاری اسرائیل و اوگاندا در زمینه های مختلفی درحال توسعه است. اسرائیل با استفاده از تخصص خود در زمینه های کشاورزی و فناوری، به اوگاندا در بهبود تولیدات کشاورزی و مدیریت منابع آب کمک می کند. این همکاری ها شامل انتقال دانش فنی، آموزش کشاورزان و اجرای پروژه های مشترک است. روابط تجاری بین دو کشور در حال گسترش است و سرمایه گذاران اسرائیلی در بخش های مختلف اوگاندا، از جمله انرژی های تجدیدپذیر، زیرساخت ها و فناوری اطلاعات، فعالیت می کنند. باتوجه به چالش های امنیتی منطقه، اسرائیل و اوگاندا در زمینه های امنیتی و نظامی نیز همکاری دارند که عمدتاً حول محور بحران های امنیتی و تروریسم در شرق آفریقا شکل گرفته است. اوگاندا با تهدیداتی مانند گروه های تروریستی (الشباب در سومالی) و ناآرامی های داخلی مواجه است و به تجهیزات و آموزش های پیشرفته نظامی نیاز دارد. اسرائیل با ارائه آموزش های نظامی، فروش تجهیزات دفاعی و مشاوره های امنیتی، به اوگاندا در مقابله با این چالش ها کمک می کند. اوگاندا همچنین نقش کلیدی

در مأموریت های صلح بانی سازمان ملل در کشورهایی مانند سومالی و سودان جنوبی ایفا می کند. اسرائیل از این همکاری ها برای افزایش نفوذ خود در آفریقا و تقویت امنیت منطقه ای بهره می برد. علاوه بر این، امکان دسترسی به اطلاعات امنیتی و مقابله با تهدیدات گسترده تر در شرق آفریقا برای اسرائیل فراهم می شود.

نقش آفرینی در تحولات شرق آفریقا؛

کنیادرسایه اسرائیل

روابط اسرائیل و کنیا به دهه ۱۹۶۰ میلادی بازمی گردد، زمانی که اسرائیل با ارائه کمک های فنی و آموزشی به کنیا، به توسعه این کشور کمک کرد. در این دوره، کارشناسان اسرائیلی در حوزه های مختلف از جمله کشاورزی و زیرساخت ها در کنیا فعالیت داشتند و مسیر هوایی میان نایروبی و تل آویو برای تبادل متخصصان ایجاد شد. در سال های اخیر، روابط اسرائیل و کنیا در زمینه های مختلفی از جمله امنیت داخلی با آموزش نیروهای پلیس و امنیتی برای مقابله با تهدیدات و حفظ نظم عمومی تقویت شده است. برای مثال در سال ۲۰۱۳، نیروهای کماندوی اسرائیلی در عملیات نجات گروگان هادر مرکز خرید «وست گیت» نایروبی به نیروهای کنیایی کمک کردند. به علاوه در مقابله با گروه های تروریستی «الشباب» (در شرق آفریقا) به کنیا نیز همکاری داشتند.

همچنین سال ۲۰۱۶، در سفر بنیامین نتانیاهو، نخست وزیر وقت اسرائیل و سال ۲۰۲۳ در سفر الی کوهن، وزیر خارجه اسرائیل به نایروبی و دیدار با ویلنام روتو، رئیس جمهور کنیا، بر اهمیت روابط دوجانبه تأکید کردند. با وجود این همکاری ها، روابط اسرائیل و کنیا با چالش هایی نیز مواجه بوده است. برای مثال در سال ۲۰۲۱، گروهی از جوانان کنیایی در اعتراض به دیگری های غزه، کمپینی برای بایکوت محصولات اسرائیلی راه اندازی کردند. به طور کلی، روابط اسرائیل و کنیا در طول دهه ها دستخوش تغییرات بوده و با وجود فراز و نشیب ها، دو کشور در زمینه های مختلف به همکاری ادامه داده اند.

شراکتی آرام، تجارتی پیدار؛ غنا و اسرائیل

غنا اولین کشور آفریقایی بود که استقلال خود را اعلام کرد و اسرائیل نیز از نخستین کشورهایی بود که این استقلال را به رسمیت شناخت. در سال ۱۹۵۸، دو کشور روابط دیپلماتیک رسمی برقرار کردند و همکاری های متعددی در زمینه های کشاورزی، آموزش و زیرساخت ها آغاز کردند. غنا در سال ۱۹۹۶ سفارت خود را در تل آویو و رژیم اسرائیل نیز در سپتامبر ۲۰۱۱ سفارت خود را در آکرا، پایتخت غنا افتتاح کردند. در سال های اخیر، همکاری های دو کشور در زمینه های مختلفی از جمله کشاورزی، فناوری، بهداشت و آموزش گسترش یافته است. برای مثال، اتاق بازرگانی اسرائیل - غنا (GBIC) که یک انجمن تجاری غیردولتی متشکل از شرکت ها، افراد، آژانس های توسعه بین المللی و سازمان های غیردولتی است، در نوامبر ۲۰۱۶ توسط سفارت اسرائیل با همکاری شرکای بخش خصوصی دو طرف، جهت ترویج و مشارکت در فعالیت های تجاری و اقتصادی در غنا تأسیس شد. همچنین در سال ۲۰۱۸، «انجمن دوستی اسرائیل و غنا» با هدف ترویج فرهنگ و استحکام روابط دوستانه بین دو کشور تأسیس شد. به علاوه در حوزه فناوری، گزارش هایی مبنی بر استفاده غنا از نرم افزار جاسوسی «پگاسوس» ساخت شرکت اسرائیلی منتشر شده است که نشان دهنده همکاری های امنیتی و اطلاعاتی بین دو کشور است.

درحقیقت، پس از جنگ

«یوم کیپور» در سال

۱۹۷۳، بسیاری از کشورهای آفریقایی

روابط دیپلماتیک خود را با اسرائیل قطع

کردند. این روابط در حدود سال ۱۹۹۰

مجدداً برقرار شد و رژیم اسرائیل به تدریج

سفارت خود را در بسیاری از پایتخت های

این کشورها و آن ها هم سفارت خود را در

تل آویو افتتاح کردند؛ اما اتیوپی از معدود

کشورهایی بود که این روابط را حفظ کرد